

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՕՐԱԳՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԱՐԱՆԻ ԵՒ ԸՊԵՏՐԱԿԱՆ

ՎԵՐՈՒՄ

ՏԱՐԻ

ԶՄԻՆՈՒՄ

ՈՒՐԱՍԹ

II

ՅՈՒՆԱՐԻ

1846

ԹԻՒ

250

ՆԵՐՅԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 9 յունիսի :

Վաղարշապետական վերաբերեալ երևելի զխառնած մը չարտահայտեալ տանն հինգ օրէ ՚ի վեր : Բարձրագոյն Գրոս օտար տէրութեանց հետ ունեցած բարեկամական կապակցութիւնն ըրր օր ըստ օրէ ալ աւելի կը հաստատուին , և կառավարութիւնը այս կողմանէ հոգ մը չունենալով , ներքին բարեկարգութեանց վրայօք զեղեալէ բոլորովին , որոնք արտաքին գործոց տէր չեն : Այս մասին լեզու փառային ազդ աստիճանական փոփոխութիւն գործիքի դրուելու վրայ են :

Կոստանդնուպոլիս հրովարտակալ ատենաւարտ իշխան Բարձրագոյն Կոստանդնուպոլիս փառային մեծ զորատիրո (սէրափէր) անուանեցաւ : Այս լեզու փառային տեղը :

Այսինքն նախորդ համարակալ (տէֆթէրտար) Օսման պէյը արմատեց վերատեսուչ (զահրէ) նախկին կարգեցաւ , փոխանակ Օսման էֆէնդին որուն Բատուր տեղակալութիւնը (գայմագամբ) յանձնուեցաւ :

Գայար զատէ Լիմէ տէյն ալ Լտանայու հաւ կապահանջ կարգեցաւ :

Նոյնից փոխադարձ զեկապան ամուսն ծին մեծ հացկերպ մը ըրաւ . ուրտեղ հրաւիրուած էին տէրութեան գլխաւոր պաշտօնատարները այսինքն Բարձրագոյն Կոստանդնուպոլիս փառային , Լիմէ տէյն Ֆէթի փառային , մեծ ծախսեալ Մէհմէտ Լի փառային , արտաքին գործոց տեսուչ լեզու փառային , Լրդ օրութեան բարձրագոյն ատենական նախագահ ինչ

Ֆաթ փառային , Սիլվէյման փառային , եկամտից տեսուչ Նաֆիզ փառային , մեծ մաքսագետ Թահիր պէյը , Լեւ էֆէնդին և Ֆիւստ էֆէնդին , որ արդարութեան ատենին առաջին Թարգմանն է . նմանապէս սեղանակից էին այս մեծահանգէս հացկերպին դաշնակից հինգ մեծ տէրութեանց զեկապանները :

Բարսուր Նաբոյի տէրութեան հիւսիստարտարտքի համար իր պաշտօնատէրութեանը տակ եղող վաճառականին մէկը բանալը դրած ըլլալով , նոյն քաղաքին կառավարիչը՝ օսմանեան հպատակ է ըսելով պարտապանը , ինչորեք օր ազատութիւն տայ անոր . բայց հիւսիստարտարտէյ չգնեցող , նոր խօսքին , յիշեալ կառավարիչը յիտուն հոգիի չտի հետը առնելով , հիւսիստարտարտէյ գնաց , և բռնութեամբ սղատեց բանտարկեալը : Այս գործին համար Նաբոյի տէրութեան Կոստանդնուպոլիս զեկապանը գանգատ ընելով արտաքին գործոց տեսուչ լեզու փառային լեզու փառային , իսկոյն հրաման իրկուեցաւ Բարձրագոյն Գրոսին որ նոյն կառավարիչը իր պաշտօնէն զրկուի այս բռնաւորական ընթացքին համար :

Լիմէ տէյն չարքա լեզու փառային Լիմէ տէյն մը անգամ խորհրդակցութիւն ըրաւ լեզու փառային և քանի մը զիտարտարտէյ պաշտօնատարաց հետ :

Լիմէ տէյն ամուսնին կիրակի իրիկու նը հրկիզութիւն մը պատահեցաւ իրաւորի մէջ (Կոստանդնուպոլիս) լեզու փառային ըստ լեզու փառային , հայու և հրեայի եօթը տուն և երկու խանութ այրեցան : Ըստ աւելի փոքր կրնար պատճառել այս

կրակը , և թէ նոյն զիտարտարտէյն և բարեւեր հայազգի աղաները շուտով հարկաւոր եղած օգնութիւնը գործիքի դրած չըլլային :

Աստիճանական մը չարտահայտեալ անցած շաբթու մայրաքաղաքի մէջ Չէնկէլիզիդը , ուր տեղ քանի մը աւազակներ գիշերով դատաւորի մը (մօլլա) տուն մտնելով , այնտեղ գտնուող մարդիկը այր և կին ու թոյլ իրենց անկողիններուն մէջը կը մորթեն , և Լիմէ տէյնը բոլոր թեթեւաբեռն և թանկագին կահ կարասիքները , արծաթեղէնները և ազամանդեայ դարձերը կը կողոպտեն , որոնց արժէքը 150 հազար զուռուշէն աւելի է կրնեն : Դժբաղդաբար միջեւ ցայտօր դեռ այս եղեռնաւոր գործ մարդիկը ձեռք չունցան , թէպէտ ևս կառավարութիւնը մեծ զգուշութեամբ զանոնք փնտռելու վրայ է :

Լիմէ տէյն զաղղիացի զինուորական պաշտօնատարներ (օֆիցիալ) Սէնթօր ըստ լեզու փառային տէրութեան չոգենաւով անցած շաբթու հասան ՚ի Կոստանդնուպոլիս , օսմանեան կառավարութեան ծառայութեան մէջ մտնելու համար :

ԼԵՂԱՎՈՐՈՒՄ

Լեզու փառային , 25 դեկտեմբեր :

Բարձրագոյն փոխարքային աղջկան ամուսնութեան մեծահանգէս տօնախմբութիւնները վերջացան : Այս համար արքային կողմանէ մեծագին ընծաներ բերող Սէնթէմէտ պէյը մեկնեցաւ Գահիրէէն և լեզու փառային Կոստանդնուպոլիս զառնարու համար , որուն մեկնելու ժամանակը 25,000 թալէն նուէր ըրաւ Սէնթէմէտ լեզու փառային :

ԲԱՆԱՍՏԱՐԱՆԻ

Հիտէնալ ազգասիրական յօդուածը Հնգկոստանդնուպոլիս իրկուած ըլլալով մեզ , յօդարարութեամբ կրկնութեամբ ՚ի լոյս բնծարկուեց , անկողից ըլլալով լեզու փառային իրիկու նը օրտեսութեան և փոխարկութեան տարիք մը ըրաւ . և այսպիսի մեծարարութիւն հայրենաւոր երևելի անձի մը համար օտարողութիւնը , որուն լեզու փառային ազգասիրութիւնը և մարդասիրութիւնը անստիճանական մեծ պատիւ է բոլոր հայոց ազգին :

Այս խաչիկ Սաքերեան ջուղացի :

Ի միջի աշխատար և հոյակապ հայկազանցն՝ որք լինթացի դարուն անցելոյ թողին զին զերկիր ծննդեան իւրեանց՝ զնոր ջուղայ , և եկեալ ատարարէ լեզու փառային բնակութիւն արարին ՚ի քաղաքն Կալիպթա , մի էր և աղայ Խաչիկ լեզու փառային , որ արարապետ լի գործս առեւտրոյ ըլլաւ ձիտութեամբ , և եղև բարեհամբաւ վաճառար կան պատուեալ ըստ արժանոյն յամենեցունց՝ ՚ի համազգեսց և յօտարաց , յեւրոպացց և ՚ի Հնդկաց՝ սակա ազգասիրական և մարդասիրական գործոց իւրոց :

Առեւցաւ սա անդուստ հոգեւոր օրինակաւ

հիւսիստարտարտէյ հոյն հաւատացեց լեզու փառային , և ՚ի գութ շարժեալ ՚ի վերայ ատտանդական համազգեսց իւրոց՝ ընդ ժամանակս ժամանակս եկելոյ ատտ ՚ի Հնդկիս ՚ի պէսպէս կողմանց (Կարսի) շինեաց իւրովք իսկ գոյիք զհիւսիստէյ մի , ուր եկք և պանդուխտք գտանէին զտեղի ապաւինի ուր և հիւսիստէյ և մարդասէր շինողն երբեմն անձամբ այց ելեալ ինամէր և յանձանձէր զնոսա թեթեւացտ ցանկելով զվիշտ նոցին ըստ ուրում տանէր յառաջնու մի սիրելին (տոտուճոյ) և բանեղին Տօլիթ :

Ի գործս մարդասիրութեան և տառնչ մասամբ յետնորդ երեւցաւ բան զայլ բարեբարս ազգի մարդ կան բարեմասնութեամբ հանդիսացեալ առ կենդանութեամբ իւրով : Թուէր ամա զժիբա նազգեսց Տիտոսին ունիլ զաղորմած հոգի : Առ ուղղանալ Գեորգայ լեզու փառային վեհափառ արքային լեզու փառային յերկարատե ծանր հիւանդութենէ , հաւարակաց ուրախութիւնը կատարեցան ՚ի Կալիպթա : Ի ջոյց երախտագիտութեան իւրոյ և հա

մաղղեաց իւրոց առ հոյրախնամ տէրութիւնն լեզու փառային՝ աղայ Խաչիկ լեզու փառային աղատեաց զամենայն բանտարկեալ քաղաքիս՝ յիւրոց արդար ատարցուածոց հատուցանելով զպարտս նոցին : Հնչակէլ կամեցեալ այսու և զերն և զիւր կանցանոցն ուրախակցութիւն ընդ ցանկայի վեհափառ առ ուղղութեան նորա՝ ընդ որոյ հովանաւորութեամբ վայելին զանդորութիւն և զերջանկութիւն : Այս պար գործոց մարդասիրութեան և երախտագիտութեան հատեալ յաւանջա բարեւեր թագաւորին՝ մեծապէս սիրելի կացոյց նմա զանուն Հայ իշխանաւորիս , զոր և պատուել կամեցեալ քաղաք բարեհամբութեամբ յոյսց նմա լեզու փառային զպատկեր իւր ՚ի նշան սիրոյ իւրոյ առ նա և տա հոյազգիս եղեալ ընդ ինամովք տէրութեան իւրոյ յարեւելեան Հնդկիս : Այս կենդաւնաբից քաղաք սրահի յաղգատահմի մեծապարծ բարեբարս այսորիկ :

Յատուածասիրութեան մասին ևս հաւատարմութեամբ սա իւրոց ժամանակակից բարեպաշտ հա

Ի արձրագատիւ փոխարքան անմիջապէս ճամբայ ելելու է Վերի Կոնստանտնուպոլիս համար՝ ընկերութեամբ Յունաստանի ընդհանուր հիւպատոս մօսիւ Թօմիցային՝ բայց դեռ յայտնի չէ թէ որչափ ժամանակ տեւելու է անոր ճանապարհորդութիւնը :

Արհաստատեն թէ փոխարքան շատ անդամ կրտսէ եղեր, թէ միտք ունի Լուրպայի մէջ ալ ճանապարհորդութիւն մը ընելու, և շատ գոհ է իր որդւոյն Իպրահիմ փաշային Վաղղիոյ մէջ ընդունած փառաւոր հիւրասիրութեանը վրայ :

Սայիտ փաշան այս օրերս կրտստուի Աղէքսանդրիա : Աեղոս գետին ցանկապատ ընելու աշխատութիւնները սկսեցան, բայց կրկարծուի թէ այս տարի այնքան գործունէութեամբ յառաջ տարուելու չէ :

Մուստուրը ընդհանրապէս միւսնոյն վիճակի մէջ կը գտնուի. արմաթները խիստ թուրութեան մէջ են Լուրպայէն եկած անյաջող լրոյ պատճառաւ :

Կոնստանտնուպոլիսի քանի մը շոգեւոր համար մեքենաներ ապրարեց Վաղղիա որոնցմէ մէկը 400 ձիու ուժ ունեցող շոգեւոր համար է :

Վաղղիայի նամակները բերող անգղիական շոգեւոր ամսուս 24ին հասաւ Աղէքսանդրիա, իր հետը բերելով 80 ճամբորդ Հնդկաստան երթալու համար :

ԼՍՈՒՍՏԵՆ

Պէրուս, 24 դեկտեմբերի :

Այս երկրին վիճակը հիմակահիմայ անդորրութեան մէջ է. կերեւայ թէ ամէն բան վերջացաւ իբրանաւ. մէջ, և բարեբաղդաբար խաղաղութիւնը և անդորրութիւնը յաջորդեցին միմեկի ցայսօր պատահած անկարգութեանց և արիւնահեղութեանց :

Քան օրի չափ կայ, որ Շէքիւ Էֆենտին Պէրուսէ, ուրտեղ կը գտնուին նաեւ Արաբիոյ բաւական ընդհանուր զօրապետ Նամիք փաշան, Սէհմէտ Ֆէշտ փաշան և ուրիշ զօրապետներ՝ իրենց հրամանին տակ եղած զօրքովը : Լեւոնկա

մագդեաց : Յիւրոյ իսկ արդեանց յաւելլի սուրբ եկեղեցին Հայոց գնաւորաւոր գեղեցիկ շէնւածս, ի պէտս բնակութեան վիճակաւոր քահալայից և ի գիւրութիւն և ի միութարութիւն նուիրակաց և վարդապետաց : Ամմէցաւ և շքեղացուցանել զբնակարանս եկեղեցւոյն ճարտարագործ ժամացուցիւ, զոր և գրեաց ուղարկել ի լոնդոնայ ծախուք իւրովք : Այլ մինչ ցանկալին իւր էր ի ճանապարհին, ակնարկութիւն երկնային փոխեաց զնա յաստի կենացս յերկիրն կենդանեաց իբրեւ յամի Տեառն 1800 : Օտ ելից Տէր՝ որպէս ի հնումն զԵսեթիէ՛լ երկնային շնորհօք կատարելագործել զչինութիւն խորանին վրկայութեան : Ի հասանել ժամացուցին՝ երէց որդի նորա անուակաւն աղայ Սովետս ետ հատաւորել զայն ի զանգակատանն ըստ պատուիրանի աղգասէր հօր իւրոյ :

Այլ ի յաւերժացուցանել զվշտաւ հայրենասիրութեան, մարդասիրութեան և աստուածա սիրութեան հոյակապ առնս այսորիկ, հայազգիք

նաց զէնքերը արդէն ժողովուցան բողոքովն, և հասարակօրէն կրկարծուի թէ այս զգուշութիւնը բարի վախճան պիտի ունենայ : Հիմայ Նաբուզի բնակչաց զէնքերն ալ հաւաքելու խօսք մը կայ, բայց կը հաստատեն թէ ասիկայ առաջարկութիւն մըն է, որուն գործադրութիւնը դեռ որոշեալ չէ :

Տիրապետութիւն և մարտնչութիւն զէնքերուն ժողովուրդ քանի որ կը յառաջանար՝ միւս կողմէն ալ փոփոխութիւններ կը ըլլային իբրանաւ քաղաքական կառավարութեան մէջ : Լիւր Մահմադ Ֆէշտ, որ երէք տարիէ ի վեր տիրապետութիւն կառավարէր, իր պաշտօնէն զրկուեցաւ Շէքիւ Էֆենտին հրամանաւ, և անոր տեղը իր եղբորը՝ Լիւր Մին Ֆէշտին յանձնուեցաւ տիրապետութիւն կառավարութիւնը, բայց մինչև ցայսօր յայտնի չեղաւ այս փոփոխութեան բուն պատճառը :

Տիրապետ և մարտնչ բնակիչներ մէկտեղ եղած նահանգները իրենց ազգէն մէյմէկ փոխանորդ պիտի ունենան այսուհետեւ, և թէ մէջերին վիճմը պտտահելու ըլլայ, տիրապետ իսկական (գաւմաքամ) երթալու են որ դատերնին կարգի դնեն :

Հասարակօրէն կրկարծուի թէ Նամիք փաշան պիտի չուրայ Նատանիւնուպոլիս երթալու՝ բայց կրտսէն նաեւ, թէ մէկնէկէն առողջ մինչև Վամսուկոս ճամբորդութիւն մը ընելու է : Արհաստատեն նամակագրութեան Շէքիւ Էֆենտին ալ մօտ օրերս պիտի դառնայ յիշեալ մայրաքաղաքը :

Պէրուսի մէջ Վեհափառ Սուլթանին հրամանին դէմ՝ դրամները բարձր գիներով անցնելուն, մեծ գոյաւորութիւններ և անկարգութիւններ կրտստահէին առեւտուրի մէջ, այս պատճառաւ ընդհանուր կառավարիչ Վեհի փաշան մեծ ժողով մը ընէ լտալով, ի ներկայութեան ամէն ազգի փառաւորականաց, որոշուեցաւ որ ամիս մը ետքը, միայն երեք տեսակ դրամ պիտի անցնի առեւտուրի մէջ. այսինքն հինգնոցը՝ հինգ դուռուշի վէցնոցը վեց դուռուշի և նոր քսաննոց ոսկին՝ 20 դուռուշի : Եւ այս ամենահարկաւոր գործին համար շրջաբերական թուղթ մը գրելով Վեհի փաշան, բոլոր տէրութեանց հիւպատոսներուն խրկեց :

Բնակեալք ի Կալիպթա հաստատեցին յորմ և կեղեցւոյ իւրեանց զգաւորական արձան մարմարեանց՝ հանդերձ աւժանալայել արձանաւորութեամբք ի լեզու Հայոց և Վնգիւացւոց : Յիշալտաւ սորա լի է անմահութեամբ :

ՌՐԻՒՍԿԱՆ ՍԵՐ

Վաղղիոյ խաղաղութեանց ժամանակները 1795ին՝ Սուլթանս անուն օրիւրդը հայրական սիրոյ դեղեցիկ օրինակ մը ցուցուց՝ վասնոր այն աղմկալից ատենը այս աղջկան ու անոր մօրը վրայ քաղաքականութեան վերաբերեալ կոտորած ընելով՝ սուտ տեղը երկուքն ալ մահու դատապարտեցին, ուրտի ինչտունն այն սոսկալի տեղը կրտսնէին որ արդէն շատ անմեղաց արեամբ ներկեալ թաթաւեալ էր, դահիճներէն մէկը անոր գեղեցկութիւնը տեսնելով վաղեց իր տէրերուն ոտքը ընկաւ որ Սուլթանին կենացը խնայեն ու իրեն շնորհեն որպէս զի իր կինը ընէ զան : Այս դահիճը հաւանութեան հրաման առնելով իր տէրերէն

ՄՐՏԵՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՍՈՒՍԵՆ

Լոնդոն, 16 դեկտեմբերի :

Արեւմտեալ իշխանաց փոփոխութեան խնդիրը յաջողութեամբ վերջացաւ, և սըր Ռաբերթ Սիլին խորհրդարանը վերադարձաւ հաստատուեցաւ մի և նոյն սկզբունքներով : Վալէրիէթի դուքսը և իր միւս պաշտօնակիցները նորէն խորհրդարանին անդամ եղան սըր Ռաբերթ Սիլին հետ :

Այս բարեյաջող դիպուածը խիստ հաճելի երեցաւ Վնգիոյ հասարակութեանը, նմանապէս բոլոր Լուրպայի մէջ : Վասնոր անտարակոյտ աշխարհքիս ընդհանուր խաղաղութեան և անդորրութեանը ապացոյց մը կրնայ սեպուիլ : Վասնոր սըր Ռաբերթ Սիլին խոհեմ կառավարութեամբ և խմտուն քաղաքականութեամբ Լուրպայ խաղաղութիւնը և հանդարտութիւնը միշտ հաստատուն մնալէն ի դատ, Սեմին Սրիքանիոյ միացեալ տէրութիւնը օր ըստ օրէ ևս առաւել պիտի ծաղկի և պիտի յառաջանայ ամէն կերպ նոր բարեկարգութեամբ և ուժով, ըսել է որ հասարակութիւնն ալ բարեբաղդ և անդորր կեանք մը պիտի վարէ այսպիսի ազգասէր և խմտուն առնակալ իշխանի մը հովանաւորութեանը տակ, որ միշտ և հանապաղ մարդասիրական իր նամբով հոգ կրտսնի հայրենեաց և իր ազգին յառաջադիմութեանը և երջանկութեանը վրայ :

Թայմը ըստած օրագիրը կրտսէ թէ սըր Սիլիւս Սիլի պիտի առաջարկէ խորհրդարանին բողոքովն ջնջուի արմատաց վրայօք եղած օրէնքը, բայց միւս օրագրոց կարծիքը այնպէս չէ. այլ հասարակօրէն կը յուսացուի, թէ յիշեալ առաջին աստեղակալ իշխանը իր բնական խոհեմութեամբ վարուելով այս երեւելի և դժուար գործքին մէջ, առջի բերանը քիչ մը պիտի չափաւորէ արմատաց օրէնքը անոնց հարկը նուազեցնելով և ետքը կամեց կամեց ալ առեւել աղտաւ թող տալու է այս առեւտուրը, առանց խաղաղութեան առիթ մը տալու :

Վեհափառ Սուլթանին հրամանաւ Վնգիոյ խորհրդարանը յունվարի 10ին պիտի բացուի :

Եկաւ Սուլթանին ու անոր խմցուց որ Լեթի իր հետը ամուսնանալ կ'ուզէ պիտոր աղտաւ : Այս քաջ օրիւրդին սիրտը, որ մահուան վճիռէն չէր խուսած՝ այն խօսքէն պարտեցաւ բարկացաւ, բայց այն ատենը մայրը աչքին երկնալով, բարկութիւնը զսպեց, միտքը փոխեց մօրը ազատութեանը համար դահիճին առաջարկութիւնը ուղեց ընդունիլ, սակայն երբոր խմցաւ անորմէ որ միայն ինքը պիտոր աղտաւ և ոչ իր ամենատարեալ ծնողքը, քալէ դահիճ քալէ ըստ վեհանախութեամբ, մօրս հետ կուգեմ մեռնիլ և ոչ քեզի հետ ապրիլ :

Պատճենի մէջ հաստատուեալ աշխարհաբար, կան վերջին ծանօթութեանց համեմատ, հիւսիսային Վնգիոյ Սիլիոյ Վնգեալ Նահանգաց բնակչոց թիւը 1844 յունիսի վերջը՝ 18 միլիոն 980 հազար 630 հոգի կը հասնէր, որոնցմէ 4 միլիոն 886,652 գերմանացի են :

Գ Լ Գ Գ Ի Լ

Փարիզ, 19 դեկտեմբեր :

Վեհափառ Թագաւորը ամսուս 13ին անձամբ լացաւ Փարիսէրուն և ազգային փոխանորդաց խորհրդարանները Պուրպուր ըստած որպիսի մէջ, ուրտեղ ներկայ էին տէրութեան երեւելի պաշտօնատարները և բաղձնաթիւ յարգի ունկընդորոշող օգոստոսական արքան հետեւեալ ատենաբանութիւնը ըրաւ այս փառաւոր հանգէսին մէջ :

«Պարոնայք Փարիսներ և ազգային փոխանորդք, «Ի՛նչ չորս կողմն ժողոված անոնեք զձեզ, երբ լսեցիք կըհամարիմ զիս խորհրդածելով, թէ կրնամք մէկտեղ խնդակից ըլլալ հայրենեաց ընդհանուր վնասին վրայ: Վստահ եմ թէ տէրութեան իշխանութեանց համաձայնութիւնը, և մեր պաշտպանական բարեկարգ քաղաքականութեան հաստատութիւնը որ ըստ օրէ կանոնաւոր կերպիւ պիտի ծաղկեցնեն և յառաջացնեն մեր սահմանադրութիւնները և ազգային բարեբաղդութիւնը :

«Իմ կառավարութիւնս հետամուտ եղաւ ի գործ դնելու ձեր որոշած մեծամեծ աշխատութիւնները, որոնց լծմանը հարկաւոր եղած միջոցներ պիտի առաջարկուին ձեզ: Եւ այս կերպիւ քիչ տարւած մէջ տուած եմք Վաղղիոյ մէկ կողմէն հաստատութեան զօրաւոր արահայտութիւններ, և միւս կողմէն մեծամեծ գիւրութիւններ գործքի դնելու համար իր արգիւնաւոր գործունէութիւնը, տարածելով բարեբաղդութիւնը մեր երկրին ամէն կողմը և ամէն կարգի ժողովրդոց մէջ: Վստահ եմ թէ իսկապէս և խիստ օգտակար փառք ձեռք բերելով միանգամայն մեր եկամտից վնասը օրէ օր ևս առաւել լաւացաւ :

«Իշխանայ վերաբերեալ և ուրիշ գանազան օրէնքներ մօտերս պիտի առաջարկուին ձեզ, որոնց ամէնուն նպատակը օգտակար բարեկարգութիւններ մտցունել է քաղաքական կառավարութեան մէջ :

«Օտար տէրութեանց կողմանէ խաղաղասիրտ կան և բարեկամական արահայտութիւններ կընդունիմ շարունակաբար և յուսամ, թէ այն քաղաքականութիւնը որ հաստատուն պահեց զընդհանուր հաշտութիւնը այնքան փոթորիկներուն մէջ, պատիւ ընելու է օր մը իմ Թագաւորութեան յիշատակին :

Հ Ա Շ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

- Սնուէ, եղբայր, կեանք աշխարհիս,
- Յաւօք հիւսիսալ լի բախտ,
- Եւ ծանրութիւն վշտմբեր,
- Թէ ոչ տաճի քաղցր ի սէր :
- Օրէնք սիրոյ հաստեաց որ լին,
- Ի մէջ մարդկան բանեղէն :
- Օ ի գործ մատինն նորա յատիս
- Օ իւր պահեցէ զպատկեր :
- Փութմ գուարթ եկ ի համբոյր
- Եղբայրական դու սիրով :
- Երեւա՛ և գու գտցես ներումն
- Ի գողնի իմ սիրասուն :
- Յոյս կայ ի սիրտ իմ թէ կնքեալ
- Կացցէ յաւիտ սէրն ի մեզ,
- Օ որ ի յերկիր՝ յերկնից եբեր
- Ար ի սերկեանս ծնաւ յաշխարհ :

Զփութիւն 6 յունուարի 1846

«Բարեկամութիւնը որ կրփաւորէ զիս Սեփին Բրիգանիոյ Թագաւորին հետ, (և որուն վրայօք մօտ օրերս անգամ սիրալիր յայտարարութիւններ տուաւ) այլև փոխադարձ վստահութիւնը մեր երկու կառավարութեանց, հաստատուն կերպիւ և բարեբաղդաբար խորսեցին երկու տէրութեանց մոտերիմ և բարեկամական կապակցութիւնները: Եւնոյ մէջ կարգադրած պայմանագրութիւնը գերիներուն վրայօք եղած բարբառոսական առեւտուրը խափանելու համար, հիմա կուհիմայ ի գործ կըդրուի յաջորդութեամբ: Ուստի երկու տէրութեանց ծովային զօրքերուն մոտերիմ գործակցութեամբ, այս դարձելի առեւտուրը բոլորովն պիտի ջնջուի և միանգամայն մեր վաճառականութիւնը Վաղղիոյ դրօշակին յատուկ ղեւուշութեանը տակ պիտի մնայ վերստին :

«Եւնոյնիմ, թէ Վաղղիոյ և Եւրոպիոյ միաբան գործողութիւնը կարող ըլլալու է նորէն հաստատելու Բրիգանիոյ ծովեզերքը (Վմերիգա) առեւտրական առջի կապակցութիւնները՝ կանոնաւոր և խաղաղական կերպիւ, որնոր մեր աշխատութեանց միակ նպատակն է :

«Տրամադրութիւններ, (որոնց վրայ կը ցաւիմ յոյժ, թէպէտեւ անժխտելի և նոր ապացոյց եղան մեր զինուորացի դուքսզնական քաջութեանցը) վաղովցին Վիլիէի մէջ ընկնցած մեր երկրները, բայց անմիջապէս հարկաւոր միջոցները գործքի գրի օրդէ, զի Վաղղիոյ իշխանութիւնը կարող ըլլայ միշտ պահպանելու իր զօրութիւնը և ազդեցութիւնը այն երկրին ամէն կողմը: Եւստի նախկին օգնութեամբ մեր գործունէաց յարատեւութիւնը պիտի հիմնադրէ ճշգրիտ ապահովութիւնը և բարեբաղդակ յառաջագիմութիւնը :

«Պարոնայք, ձեր հաւատարիմ գործակցութիւնը նուիրեցիք ինձ ամենամեծ և խիստ գրգռու աշխատութեանը մէջ, որնոր ազգային ուխտիւ յանձնուեցաւ ինձ: Վերին Նախախնամութիւնը օրհնեց մեր ջանքը, և միանգամայն իմ գերբաստանիս մէջ մեծագին միջնորդութիւններ շնորհեց ինձ: Աւրտեղ որ գտցին իմ արդիւն, վստահութեամբ գիտեմ, թէ արժանաւոր կերպիւ կրեցին Վաղղիոյ անունը: Իմ թողնեքս կը շատ նախ թուով և կաճին մեր աչացը առջև :

«Իմ ամենասիրելի բաղձնքս, և իմ ամենաբաղձր յոյսս այն է, որ մենք անձնանուէր ըլլալով Վաղղիոյ, և հաւատարմութեամբ ծառայելու բարենախանձ ճգամբը, անոր սերը մեր վրայ ապաւ հովցած ըլլայ, և իմ գերբաստանիս մոտերիմ փաւորութիւնը իմ հայրենեացս հետ հաստատուն մնայ յաւիտեան»:

Եւստի ազգոր ատենաբանութիւնը, որուն մեծ ու շաղթութեամբ ակնաջ գրուեցաւ, խիստ հաճելի եղաւ բոլոր ունկընդորոշ :

Կըհաստատեն թէ Վաղղիոյ Թագաւորը Սեփին Բրիգանիոյ ատենակալ իշխանաց փոփոխութիւնը լսելով, անմիջապէս իմաստուն խորաներով լեցուն նամակ մը գրեց Եւրոպիոյ ծաղկահասակ Թագաւորին, որ իբրեւ հայր կը յարգէ զՆախկին Թագաւորը և մեծ համարում ունի անոր խրատուցը վրայ, և կրնն թէ շատ անգամ անոր խորհուրդ կըհարցնեն խիստ գիտար պարագաներուն մէջ :

Վաղղիոյ Թագաւորին որդին Նըմուրի գուբըր և դքսուհին մօտ օրերս Եւրոպիոյ պիտի

երթան, այցելութիւն ընելու համար Վիլիգորիա Թագաւորին և անոր լծակից Լալէրթ իշխանին :

Բաբէն ըստած Վաղղիոյ տէրութեան շոգենաւր Վիլիէի ծովեզերքին մօտ սաստիկ փոթորիկի հանդիպելով խորտակուեցաւ անցած ամսու 24ին: Եւստի շոգենաւր որուն մէջ երեւելի ճամբորդներ ալ կային նոյեմբերի 23ին մեկներ է Վաւիլէէն, և գիտարգաւոր այնպիսի մրկայոյզ ալեկոծութեան հանդիպել է դիւեր ժամանակ, որ շոգենաւր գտնուած գրեթէ 150 հոգիէն 78ը խեղդուեալ են, որոնց մէջ են Սօկատորի Վաղղիոյ հիւպատոսը, Բաբէն շոգենաւուն հրամանատարը և բոլոր պաշտօնատարները (օֆիսիէ): Եւստի մառիթ լուրը մեծ ցաւ պատճառեց կառավարութեանը, նմանապէս բոլոր հասարակութեանը :

Տ Ա Ն Ի Մ Ե Լ Ի Լ

Վօքհենակէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Տանիմարգայի Թագաւորը քանի մը անգամ մէկմէկու ետեւ կաթուածի հարուած ունեցաւ: Յիշեալ Թագաւորը զաւակ չունենալով, յայտնի է թէ Տանիմարգայի արքայական գահին մերձաւոր ժառանգը Պրետերիկ տը Հէս իշխանն է, Թագաւորին քրոջը զաւակը :

Ի Դ Լ Ի Լ

Պիորէնցայէն դեկտեմբերի 11 թուով կը գրեն :

«Ուսաց Վեհափառ Կայսր Հռոմայէն ամսուս 6ին մեկներով հասաւ մեր մայրաքաղաքը, ուր տեղ երեք օր մնաց և մէկ անգամ միայն ճաշ ըրաւ Բիթի ըստած պալատը: (Օգոստոսիառ Կայսրը արագութեամբ պտրտեցաւ Պիորէնցայի բոլոր երեւելի տեղուանքը և գիւսաւոր յիշատակարանները տեսնելու: Եւստի այցելութեան գնաց մօտեւ Տիմոթի, Սոնթֆոր Կոմիսն, և Վուրդէն պերկի: Բօլ իշխանին բնակարանը, նմանապէս Պարթոլինի, Վոլեր, Տիւրբէ և օրիորդ Պօլօ երեւելի քանդակագործաց տունը գնաց տեսութիւն ընելու Վեհափառ Կայսրը ընկերացեալ էր միշտ Օրթօ Կոմիսն հետ, և քաղաքէս մեկնելէն քանի մը ժամ առաջ Պիեցցօրէ ըստած տեղը պտրտելու գնաց :

Ուսաց օգոստոսիառ Կայսրը դեկտեմբերի 12ին հասաւ ի Վիեննայի, և նոյն ամսու 13ին շաղթունակեց իր ճամբորդութիւնը Վիեննա երթալու համար»:

Յ Ո Ւ Ն Ե Ս Տ Ն

Եւրոպիոյ 29 դեկտեմբեր :

Կառավարութեան գործքերը խիստ գիտար վիճակի մէջ են, մօտեւ Վօլթիս աղէկ իմացաւ հիմայ իր սխալանքը, որ ժամանակաւ ըրաւ, ամէն կերպ միջոցները և իր ազդեցութիւնը գործքի դնելով խորհրդարանին անգամ ընելու համար իբրեւ Բարամիտիսը: Բայց ասիկայ այժմ բոլորովն դէմ է յիշեալ առաջին ատենակալ իշխանին և կառավարութեան հակառակորդաց հետ միաբանելով և անոնց գլուխ ըլլալով՝ կուզէ որ տէրութեան գործքերը բոլորովն բնիկ երկրացիներուն յանձնուի, այսինքն անոնց որ Յունաստանի մէջ ծնած են: Ինչպէս Բարամիտիսին և իր բաղձնաթիւ կուսակիցներուն խօսքին նայելով, անոնք որ Յունաստանի մէջ ծնած չեն, օտարական կըսեպուն ուստի այս հաշիւով մօտեւ Վօլթիսին ալ օտարութեան տեսնուի:

ՀԱՅԿԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆԵՐԻ ԱՆՈՒՄՆԵՐԸ